

Imatge: Activitat amb la cuina solar al CEACV

BUTLLETÍ INFORMATIU DEL CENTRE D'EDUCACIÓ AMBIENTAL DE LA COMUNITAT VALENCIANA Núm. 26 Setembre 2018

BUTLLETÍ INFORMATIU DEL CENTRE D'EDUCACIÓ AMBIENTAL DE LA COMUNITAT VALENCIANA

Núm. 26. Setembre 2018

EQUIP D'EDUCACIÓ AMBIENTAL DEL CEACV

SUMARI

0. EDITORIAL.....	3
1. LA RESSENYA LITERÀRIA	5
2. LA RESSENYA AUDIOVISUAL	8
3. ELS WEBS DESTACTS.....	10
4. LES APPS DESTACADES	12
5. LES BONES PRÀCTIQUES AMBIENTALS	14
6. CONEIX EL CEACV	17
7. L'ALMANAC DE L'HORT	19
8. ACTIVITATS D'EA D'ALTRES ENTITATS	21
9. ACTIVITATS AL CEACV	24
10. V JORNADES D'EDUCACIÓ AMBIENTAL	32
11. RECURSOS ODS.....	35
12. EL CENTRE DE DOCUMENTACIÓ	39
13. NOVETATS CENTRE DOCUMENTACIÓ	40

0. EDITORIAL

ELS OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

L'Assemblea General de Nacions Unides va aprovar en 2015 una nova agenda global per al desenvolupament sostenible en l'horitzó de l'any 2030, la denominada: Agenda 2030. Transformar el nostre món, el títol de la resolució que l'aprova assenyala una voluntat de canvi, un punt d'inflexió en la història de la humanitat. Aquesta voluntat es planteja des d'un enfocament integrador i transversal a múltiples nivells. Els 193 països de les Nacions Unides van reconèixer estar "decidits a posar fi a la pobresa i a la fam en tot el món d'ací a 2030; a combatre les desigualtats dins dels països i entre aquests; a construir societats pacífiques, justes i inclusives; a protegir els drets humans; a promoure la igualtat entre gèneres i l'apoderament de les dones i les xiquetes, i a garantir una protecció duradora del planeta i els seus recursos naturals".

OBJETIVOS DE DESARROLLO SOSTENIBLE

Per a dur a terme aquesta ambiciosa proposta, l'Agenda 2030 planteja 17 objectius de desenvolupament sostenible (ODS) amb 169 metes vinculades a aquests, i es construeix sobre quatre eixos: l'enfocament integrador i transversal; la naturalesa universal (citant a l'acció transformadora tots governs i les seues societats); la comprensió d'una realitat diversa, i el respecte a les polítiques i prioritats nacionals.

L'Agenda 2030 requereix, per tant, la concreció territorial. Per a això, el Govern Valencià va aprovar l'estratègia ODS en 2016, amb la finalitat de donar resposta als objectius que planteja Nacions Unides. I per a saber com es desenvolupen les accions al nostre territori, la Direcció General de Cooperació i Solidaritat ha creat un mapa de seguiment a la Comunitat Valenciana. Aquest mapa recull indicadors de referència a la CV relacionats amb la taxa de pobresa, de nutrició, l'esperança de vida, dades d'escolarització, de diferència salarial entre homes i dones, taxa d'atur, accés a l'energia en les llars, implantació i ús de noves tecnologies, contaminació, consum responsable, taxa de criminalitat o índex de transparència, entre altres qüestions. L'últim publicat és del desembre passat de 2017, i alguna de les dades són bastant antigues (algunes de 2009). Crida poderosament l'atenció, la taxa de pobresa del 25,30 % (INE, 2015). O l'ajuda oficial al desenvolupament, que en 2017 va ser només del 0,12 %, molt lluny de la meta del 0,7 % fixada per a l'objectiu 17 per als països desenvolupats. Altres dades s'expressen en termes absoluts. Serà interessant fer el seguiment de totes aquestes en els pròxims lliuraments i exigir una aposta ferma per a la seua consecució.

Anna Pons Frígols

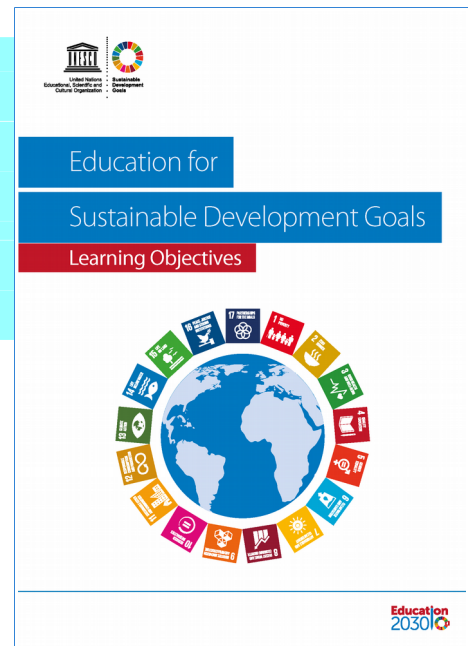
Cap de Secció d'activitats del CEACV

1. LA RESSENYA LITERÀRIA

Educación para los objetivos de desarrollo sostenible: Objetivos de aprendizaje

Ed. ONU
2017. 63 p.

ODS: PROCÉS EDUCATIU

El 25 de setembre de 2015, l'Assemblea General de les Nacions Unides va adoptar l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible (ONU, 2015) i en el centre d'aquesta Agenda es van marcar els 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) .

Aquests objectius, universals, transformadors i inclusius, descriuen els principals desafiaments de desenvolupament per a la humanitat “abordant els grans reptes mundials crucials per a la seua supervivència , fixant els límits ambientals i els llindars crítics per a l'ús de recursos naturals, i reconeixent que l'eradicació de la pobresa ha d'anar a l'una amb estratègies que fomenten el desenvolupament econòmic...”

Però, com bé reconeix l'ONU, iniciar el camí del desenvolupament sostenible implica un canvi profund en la nostra manera de pensar i actuar. Crear un món més sostenible requereix persones amb coneixements, habilitats, valors i actituds que puguen convertir-se en agents del canvi. D'aquesta manera, l'educació és crucial per al desenvolupament sostenible, però no qualsevol tipus d'educació, es requereix una educació que qualifique els alumnes per a prendre decisions conscients i actuar responsablement amb vista a la integritat ambiental, la viabilitat econòmica i la justícia social, en definitiva una Educació per al Desenvolupament Sostenible (EDS), La importància de l'Educació és tal que compta amb el seu propi objectiu específic, el ODS 4 que es proposa: “garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat, així com promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a totes i tots”.

La UNESCO (Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura) publica en 2017 la

Guia: **Educació per als Objectius de Desenvolupament Sostenible, objectius d'aprenentatge** un text que pretén guiar els lectors en l'ús de l'Educació per al Desenvolupament Sostenible amb la finalitat d'aconseguir els 17 Objectius marcats. Aquesta Guia, dirigida als legisladors, als qui planifiquen i desenvolupen plans d'estudi i sobretot als educadors, busca ser utilitzada com un recurs en el moment de dissenyar exercicis, llibres de text, cursos, exposicions, etc.

La Guia consta de:

- una **introducció** en la qual es justifica la necessitat d'una Educació per al Desenvolupament Sostenible per a aconseguir tots els ODS, així com els qui són els destinataris de la guia
- un potent **cos central** que correspon a les competències transversals clau per a la sostenibilitat així com els objectius específics d'aprenentatge per a aconseguir els ODS
- un apartat destinat a implementar l'aprenentatge dels ODS a través de l'Educació per al Desenvolupament Sostenible.

El document finalitza amb un parell de pàgines d'iniciatives, organitzacions i recursos disponibles en línia.

Dos conceptes són fonamentals en aquest document publicat per la UNESCO:

I. Les competències clau per a la Sostenibilitat, que són les competències necessàries per a tot l'alumnat, de totes les edats a escala mundial. Han de ser enteses com a transversals, multifuncionals i independents del context. En resum són aquelles competències que permeten a la ciutadania de hui participar constructivament i responsablement en el món actual

Aquestes competències clau són rellevants per a tots els ODS i a més permeten a les persones vincular els diferents ODS entre si

II. Objectius específics d'aprenentatge per al ODS descrits en els dominis

- **cognitiu**: coneixement i eines de pensament necessàries per a comprendre millor els ODS
- **socioemocional**: habilitats socials que faculden els alumnes per a col·laborar, negociar i comunicar-se a fi de promoure els ODS, així com les habilitats, valors, actituds i incentius d'autoreflexió que els permeten desenvolupar-se
- **conductual**: competències d'acció

Promoure el desenvolupament de les competències transversals de sostenibilitat i desenvolupar resultats específics d'aprenentatge relacionats amb els ODS és responsabilitat de totes les institucions educatives. Només si les institucions educatives assumeixen sota la seua responsabilitat l'Educació per al

Desenvolupament Sostenible, s'aconseguirà mobilitzar totes les persones en favor dels ODS , i per a això tan important és “incloure continguts relacionats amb els ODS en els plans d'estudi, com utilitzar la pedagogia transformadora orientada a l'acció”.

En definitiva, aquesta Guia fa una crida a funcionaris de l'educació, a responsables polítics, docents, desenvolupadors de plans d'estudis... a replantejar-se l'educació amb l'objectiu de contribuir a la consecució dels ODS en el període proposat (fins a 2030) i complir el precepte que **“l'educació pot i ha de contribuir a una nova visió de desenvolupament mundial sostenible”**

(Unesco 2015)

La pots consultar en (versió en castellà):

<http://unesdoc.unesco.org/images/0025/002524/252423s.pdf>

Paloma Sánchez
Arqueòloga. Educadora del CEACV

2. LA RESSENYA AUDIOVISUAL

CONÈIXER ELS ODS

OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

El vídeo realitzat per UNESCO Etxea, amb el suport de l'Ajuntament de Vitòria-Gasteiz, l'Ajuntament de Bilbao, i l'Agència Basca de Cooperació al Desenvolupament, comença plantejant els grans reptes a què s'enfronta la societat actual: eradicar la pobresa, la igualtat de la dona, l'incompliment dels drets humans, les desigualtats socials, la contaminació i la pèrdua de biodiversitat.

L'audiovisual pretén donar a conèixer l'Agenda 2030 i els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), promoguts per Nacions Unides i subscrits per la pràctica totalitat dels països del planeta, per a contribuir a la transformació d'una societat més informada, conscient i proactiva, treballant a retindre i revertir el deteriorament ambiental i social.

L'Agenda 2030 proposa unir 5 dimensions fonamentals: Persones, Planeta, Prosperitat, Pau i Participació Col·lectiva, conegudes com les "5p". Els Objectius de Desenvolupament Sostenible 2015-2030, no representen l'Agenda en la seua totalitat, sinó que representen àmbits d'intervenció necessaris per a aconseguir un desenvolupament sostenible.

Els ODS són l'herència dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni (ODM), i constitueixen la guia d'acció que s'ha marcat la Humanitat per als pròxims anys, són fruit de l'acord aconseguit pels Estats membres de les Nacions Unides, i es componen d'una Declaració, 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible i 169 metes.

En el vídeo, podem veure de forma clara i concisa quins són els 17 objectius en què s'està treballant. El pots veure en: <https://www.youtube.com/watch?v=MCKH5xk8X-g>

Potser la pregunta que hàgem de fer-nos ara siga: què es pot fer amb els ODS? No és una tasca només destinada a fer que els governs es posen al dia en aquestes qüestions, i confiem que ells sols solucionen la papereta; per descomptat, tenen una responsabilitat, però la ciutadania també té un paper fonamental en l'èxit d'aquests objectius així com el sector empresarial. Es tracta de començar a treballar en nous sistemes de governança, de crear aliances que ens permeten aconseguir el tan anhelat desenvolupament sostenible.

Ens queda encara molt per recórrer, però l'important és que estem en el camí. A petita escala, tots podem posar el nostre granet d'arena per a treballar en un futur millor. Eduardo Galeano ho tenia clar quan va escriure: "molta gent xicoteta, en llocs xicotets, fent coses xicotetes, pot canviar el món".

TÍTOL

OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

ANY

2017

DURADA

6 min

REALITZACIÓ

UNESCO Etxea, Ajuntament de Vitòria-Gasteiz, Ajuntament de Bilbao i l'Agència Basca de Cooperació al Desenvolupament.

Silvia Raya
Ambientòloga. Educadora del CEACV

3. ELS WEBS DESTACATS

Donar a conèixer els ODS és una tasca complexa però al mateix temps satisfactòria. Aquestes són alguns dels webs que tracten de realitzar aquest treball.

LOCALITZANT ELS ODS

www.LocalizingTheSDGs.org

La plataforma virtual www.LocalizingTheSDGs.org ofereix un conjunt seleccionat d'eines i recursos concrets per a ajudar-vos a dissenyar i implementar polítiques de desenvolupament en coherència amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible.

En aquesta plataforma s'ha publicat el document "[La Comunitat Valenciana y la implementación de los ODS a nivel local: Una Comunitat comprometida con la Cooperación y la Agenda 2030 para el Desarrollo Sostenible](#)", una publicació que analitza els passos clau en el procés de localització dels ODS, així com les dificultats trobades, les solucions aplicades i les lliçons apreses per la Comunitat.

«La Guía de los vagos para salvar el mundo»

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/takeaction/>

Web de l'ONU per a fer senzills l'acostament i la comprensió dels ODS entre els joves, així com l'inici d'accions per a aconseguir cada un dels objectius amb accions senzilles en l'àmbit personal de cada individu.

El Fons per als Objectius de Desenvolupament Sostenible (Fons ODS)

<http://www.sdgfund.org/es>

És un mecanisme internacional per al desenvolupament multidonant creat en 2014 per les Nacions Unides per a donar suport a activitats de desenvolupament sostenible a través de programes conjunts. Dona suport a programes conjunts en 22 països, amb un pressupost d'aproximadament 70 milions de dòlars. Els socis nacionals i internacionals, inclòs el sector privat, aporten aproximadament el 58 % dels recursos a través d'un fons de contrapartida. Cada programa conjunt contribueix a l'èxit de diversos Objectius de Desenvolupament Sostenible.

The screenshot shows the top navigation bar of the SDGF website. On the left is the SDGF logo with the text 'SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS FUND'. The navigation menu includes: 'Quiénes somos', 'Qué hacemos', 'Cómo trabajamos', 'Programas', 'Nuestros socios', and 'Perspectiva'. On the right, there are links for 'Novedades', 'Biblioteca en línea', 'English', and 'Español', along with a search icon and a 'MENU' button. Below the navigation is a large blue banner with the text: '— Quiénes somos —', 'UN mecanismo de la ONU para invertir en alianzas conjuntas para los ODS', and a play button icon with the text 'VER VÍDEO'.

Serafín Huertas Alcalá
E.T. Agrícola. Educador del CEACV

4. LES APPS DESTACADES

APPS PER A CONÈIXER ELS ODS

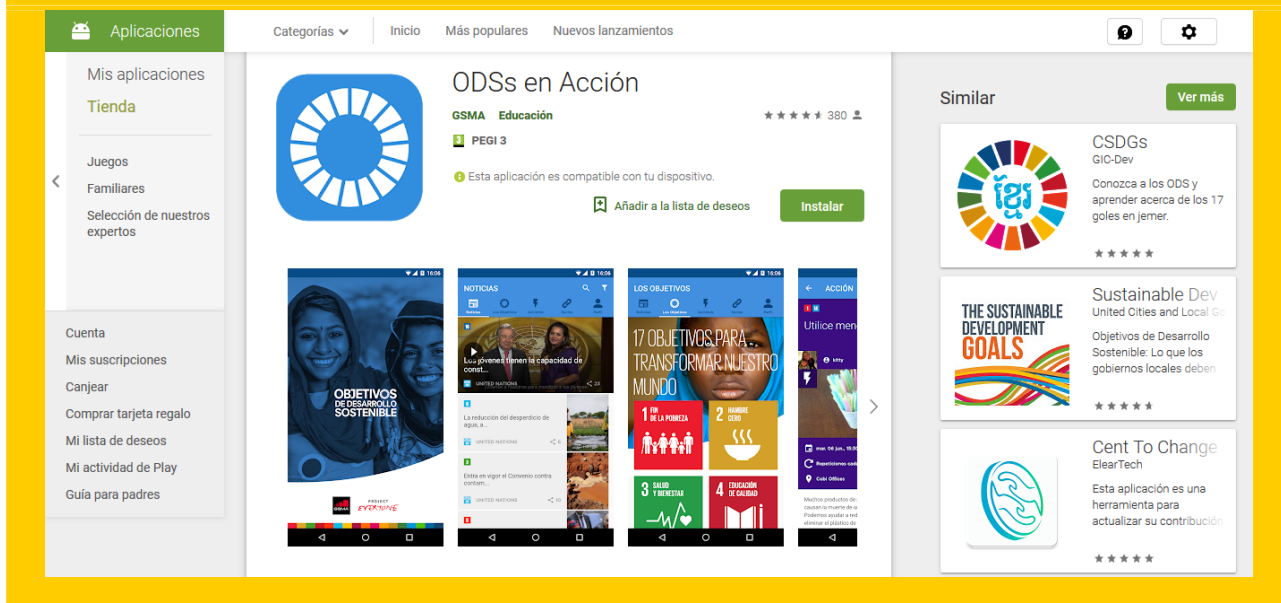
ODS Desenvolupament Sostenible

<https://play.google.com/store/apps/details?id=net.ays.PROD578258>

ODSs en Acció

[https://play.google.com/store/apps/details?id=org.un.un.sdgsinaction.app](https://play.google.com/store/apps/details?id=org.un.sdgsinaction.app)

Sustainable Development Goals

<https://play.google.com/store/apps/details?id=org.uclg.sdgs>

The screenshot shows the Google Play Store interface for the 'Sustainable Development Goals' app. The app is developed by 'United Cities and Local Governments - UCLG' and is categorized under 'Comunicación'. It has a rating of 4.5 stars from 64 reviews and is PEGI 3. A green 'Instalar' button is visible. The app's preview includes a colorful graphic of the 17 Sustainable Development Goals and a detailed view of SDG 01 (No Poverty). The 'Similar' section on the right lists other apps: 'Morjens Loviisa Future Dialog Oy', 'CSDGs GIC-Dev', and 'HG live Staffbase GmbH'. The left sidebar shows navigation options like 'Mis aplicaciones', 'Tienda', 'Juegos', 'Familiares', 'Cuenta', 'Mis suscripciones', 'Canjear', 'Comprar tarjeta regalo', 'Mi lista de deseos', 'Mi actividad de Play', and 'Guía para padres'.

Serafín Huertas Alcalá
E.T. Agrícola. Educador del CEACV

5. LES BONES PRÀCTIQUES AMBIENTALS

BONES PRÀCTIQUES AMBIENTALS I ODS

El 25 de setembre de 2015, els líders mundials van adoptar un conjunt d'objectius globals per a eradicar la pobresa, protegir el planeta i assegurar la prosperitat per a tots com a part d'una nova agenda de desenvolupament sostenible. Cada objectiu té metes específiques que han d'aconseguir-se en els pròxims 15 anys.

Per a aconseguir aquestes metes, tothom ha de fer la seua part: els governs, el sector privat, la societat civil i les persones com nosaltres.

Traslladar els continguts que s'inclouen en els 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible de l'ONU a accions concretes que podem incorporar als nostres comportaments o hàbits diaris no hauria de ser massa complicat, tan sols depèn de la predisposició a ser capaços de modificar conductes, a passar de la conscienciació a l'acció o el que és més senzill a ser coherents amb el que sabem que és correcte.

Per a cadascun dels objectius proposarem una acció que podem tractar d'incorporar (si no ho fem ja) a les nostres rutines habituals o a la nostra vida diària. Segur que som capaços de posar en marxa totes o quasi totes les mesures que es proposen, tan sols cal voler fer-ho:

Objectiu 1: Posar fi a la pobresa en totes les seues formes a tot el món

Participa en campanyes de recollida de roba, sabates, oli... per a aconseguir fons destinats a projectes solidaris contra la pobresa.

Objectiu 2: Posar fi a la fam, aconseguir la seguretat alimentària i la millora de la nutrició i promoure l'agricultura sostenible

Opta per consumir productes ecològics, donant preferència al consum de productes d'origen vegetal sobre els d'origen animal.

Objectiu 3: Garantir una vida sana i promoure el benestar per a tots en totes les edats

Opta per l'exercici sa. L'afició a fer senderisme en el medi natural aporta salut física i mental.

Objectiu 4: Garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tots

Fes-te soci o sòcia d'alguna ONG que desenvolupe projectes de millora de la qualitat de vida i educatius en qualsevol part del món, són moltes les entitats que treballen amb aquests objectius.

Objectiu 5: Aconseguir la igualtat entre els gèneres i empoderar totes les dones i les xiquetes

Denúncia qualsevol situació d'abús o desigualtat que afecte dones o xiquetes.

Objectiu 6: Garantir la disponibilitat d'aigua i la seua gestió sostenible i el sanejament per a tots

Instal·la sistemes d'estalvi d'aigua en la llar (WC, dutxa, aixetes...) i sobretot usa únicament l'aigua que necessites, no la balafies, és un dels recursos més valuós i cada vegada més escàs.

Objectiu 7: Garantir l'accés a una energia assequible, segura, sostenible i moderna per a tots

Si pots, instal·la't sistemes d'ús d'energia solar (tèrmica o lumínica) a casa. En general fes un ús conscient i ajustat de l'energia.

Objectiu 8: Promoure el creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, l'ocupació plena i productiva i el treball decent per a tots

Compra productes locals. Dóna suport als negocis de la zona on vius. Això ajuda la gent a conservar el seu ús i contribueix a impedir que el transport haja de desplaçar a grans distàncies els productes que es consumiran.

Objectiu 9: Construir infraestructures resilents, promoure la industrialització inclusiva i sostenible i fomentar la innovació

Investiga una mica per la xarxa i compra només en empreses que sàpies que apliquen pràctiques sostenibles i no danyen el medi ambient.

Objectiu 10: Reduir la desigualtat en i entre els països

Participa com a voluntari/ària en projectes d'entitats sense ànim de lucre per a aconseguir la integració de persones en risc d'exclusió.

Objectiu 11: Aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguen inclusius, segurs, resilents i sostenibles

La recollida i la gestió segures de les deixalles sòlides constitueixen un dels serveis ambientals urbans més crucials. Tracta de reduir la teua producció de residus i assegura't de gestionar correctament aquells que generes.

Objectiu 12: Garantir modalitats de consum i producció sostenibles

Informa't sobre els productes de comerç just, on pots trobar-los en la teua localitat i fes-ne ús.

Objectiu 13: Adoptar mesures urgents per a combatre el canvi climàtic i els seus efectes

Desplaça't amb bicicleta, caminant o en transport públic. Evita utilitzar el cotxe excepte en casos molt concrets en què siga necessari. Redueix en general els teus consums d'energia.

Objectiu 14: Conservar i utilitzar en forma sostenible els oceans, els mars i els recursos marins per al desenvolupament sostenible

Compra peix i marisc sostenible. Ara hi ha sistemes que indiquen els productes marins que són de producció sostenible, com la certificació MSC.

Objectiu 15: Gestionar sosteniblement els boscos, lluitar contra la desertificació, detindre i invertir la degradació de les terres i detindre la pèrdua de biodiversitat

Adquireix productes d'origen forestal certificats FSC o PEFC, com a sostenibles, i participa en campanyes de recuperació i protecció de l'entorn natural.

Objectiu 16: Promoure societats justes, pacífiques i inclusives

Parla alt i clar! Demana a les autoritats locals i nacionals que participen en iniciatives que no danyen les persones ni el planeta.

Objectiu 17: Revitalitzar l'Aliança Mundial per al Desenvolupament Sostenible

Exigeix que les administracions arriben al 0,7% del seu pressupost en col·laboració amb països en desenvolupament.

Pots aconseguir més informació en:

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/takeaction/>

*Víctor Benlloch Tamborero
Biòleg. Tècnic del CEACV*

6. CONEIX EL CEACV

ACLIMATANT-NOS. Experiments per a conèixer el canvi climàtic

El canvi climàtic és un dels assumptes més urgents que ha d'atendre la societat en què vivim. Els informes científics que l'IPCC (Grup Intergovernamental d'Experts sobre Canvi Climàtic) ha fet públics en els últims anys, ratifiquen la gravetat de l'assumpte i la urgència d'intervindre davant d'aquest fenomen.

Un dels pilars sobre els quals ha de basar-se la intervenció necessària és la comprensió d'aquest fenomen, un poc complex a causa de la naturalesa pròpia dels sistemes climàtics i del coneixement que fins ara hi ha d'aquests. "No s'actua davant del que no es coneix " és una realitat que hem d'afrontar des de l'educació ambiental amb les eines i recursos de què disposem, i així ho fa el Centre d'Educació Ambiental de la Comunitat Valenciana (CEACV) des de l'any 1999, en què es va constituir com a centre de referència en educació ambiental, a través dels seus programes educatius i projectes d'informació, formació i sensibilització.

Per a això l'equip tècnic del CEACV va elaborar un material didàctic anomenat ACLIMATANT-NOS. Aquest material té els objectius següents:

1. Definir i aprofundir els principals conceptes que determinen l'escalfament global i el canvi climàtic.
2. Oferir una visió del canvi climàtic que relacione l'entorn més pròxim amb el més global.
3. Abordar causes i efectes del canvi climàtic amb un enfocament motivador per a l'acció.
4. Reflexionar sobre les actituds i comportaments que contribueixen al problema i aquelles que poden facilitar-ne l'adaptació i mitigació.
5. Proposar accions concretes, aplicables en l'àmbit quotidià dels participants, que contribuïsquen a la sostenibilitat.

ACLIMATANT-NOS consta dels materials següents:

1. Guia didàctica per a docents.

2. **COMPRENDRE EL CANVI CLIMÀTIC.** Els experiments. Aquest material consta de 9 fitxes que corresponen a altres senzills experiments per a realitzar a l'aula. Cadascun d'aquests fa referència a un aspecte relacionat amb el canvi climàtic el coneixement i la comprensió del qual és bàsic per a entendre millor aquest fenomen.

3. **COMPRENDRE EL CANVI CLIMÀTIC.** Jocs.

4. **COMPRENDRE EL CANVI CLIMÀTIC.** Bagul de recursos. Una recopilació de recursos d'educació per a la sostenibilitat, que va des de referències bibliogràfiques a material audiovisual, pàgines webs, revistes, etc.

El material pot descarregar-se en la pàgina web del CEACV

<http://www.agroambient.gva.es/web/ceacv/material-didactico>

Serafín Huertas
E.T. Agrícola. Educador del CEACV

7. L'ALMANAC DE L'HORT

El CEACV disposa entre les seues instal·lacions, de l'Hort Històric de la C.V., un espai que recull la història dels cultius en el territori valencià i mostra la relació de l'home amb el medi ambient a través de l'agricultura. Esta és la secció dedicada a ell.

EL CULTIU DE TEMPORADA

EL CACAUET

El cacauet (*Arachys hypogea L.*), eixa preada llavor, saborosa i familiar entre els nostres aperitius, és originària d'Amèrica. Segons paraules de Josep Rosselló, sembla que es va introduir a finals del segle XVIII a València; és llavors quan Cavanilles n'observa als jardins de l'arquebisbe Majoral en el seu jardí de Puçol. Anys més tard el mateix Cavanilles publica la importància creixent d'aquest cultiu en l'horta valenciana.

Hui en dia podem dir que la producció de cacauet a València ha caigut tant que una bona part del que consumim és d'importació.

Es tracta d'una planta molt singular, pel desenvolupament dels seus fruits i per la necessitat escassa en el reg. La flor d'aquesta lleguminosa, de color groc, es comporta de la següent manera: una vegada fecundada busca la terra per a colgar-se, pel fet que en la base de la flor hi ha un òrgan, el ginòfor, que va amagant-se del sol, llavors el fruit es cria sota terra. Quan la planta ha madurat, cal desenterrar-la per a arregar-ne els fruits.

En el camp se sembra amb la terra assaonada, és a dir, prèviament s'haurà regat i amerat bé el sòl. Se sembren dos grans de cacauets cada pam i mig, per colps, separant les línies uns 60 centímetres, i no es tornarà a regar fins a prou més tard (40-60 dies després que isquen les mates). La terra es va treballant per a llevar mala herba i al seu torn s'acosta la terra a la planta. Passats eixos 40-60 dies, només es regarà cada 15 dies, per la qual cosa finalment s'haurà regat no més de 4-5 vegades en total tot el cultiu.

SABIES QUÈ...?

El cacauet és un llegum de la família *Fabaceae* (fabàcies).

Se sembra entre maig i juny i s'arranca entre setembre i octubre.

Podem consumir cacauets, és a dir, llavors de fruits que contenen 1 o 2 llavors i també cacaues, llavors provinents d'una varietat els fruits de la qual contenen de 4 a 5 llavors.

També ací a València a la planta del cacauet se l'anomena cacaua.

El cacau han d'assecar-se en l'era o en un altre lloc (s'espolsa i s'esventa), per a poder conservar-lo bé.

El nom pel qual el coneixem ací "cacau del collaret" ens ve per la morfologia dels seus fruits, pel seu estretament en la part central entre un gra i un altre.

És ric en proteïnes, àcid oleic i vitamines.

La planta del cacauet per ser una lleguminosa es pot incorporar al substrat una vegada arregada la collita.

A LA TAULA!

El cacauet és un excel·lent aperitiu, que mengem cru, una vegada sec, o enforat amb sal, també pot afegir-se a les ensalades. D'altra banda podem triturar-lo i que forme part de receptes com el torró de cacau. Pot afegir-se el gra en masses de farina per a confeccionar per exemple galletes salades o coquetes de cacauet, com veurem a continuació, entre moltes altres receptes.

COQUETES DE CACAUET

Ingredients: 250 grams de farina, 100 ml d'aigua, 80 ml d'oli d'oliva, 1 culleradeta de sal, 150 grams de cacauet cru o fregit.

Elaboració: Afegir en un bol aigua, oli i sal. La farina la disposem en un altre bol. Els cacauets els pelem i els triturem un poc. Tirem la farina al bol dels ingredients líquids i removem. Millor elaborar-ho amb una cullera de fusta, per a integrar-ho tot. Després pastar (fènyer) amb la mà (entre 5-10 minuts) fins que es quede fina, a continuació anem integrant els cacauets a mesura que pastem. Una vegada la massa està preparada, anem agafant boles de massa d'aproximadament una cullera de grandària.

Damunt d'una safata posem paper de forn i aplanem les boles que queden a un gruix de 0,5 cm o menys. Aquestes s'introdueixen a 200°C uns 20 minuts i, quan les vores comencen a daurar-se, es retiren. Deixem que es refreden i a degustar.

Bon profit;

Pepa Prósper Candel
Biòloga. Educadora del CEACV

8. ACTIVITATS D'EDUCACIÓ AMBIENTAL D'ALTRES ENTITATS

PROYECTA VALENCIA-CAP AL 2030 PROPOSTES DE FUTUR

Proyecta Valencia va nàixer en l'estiu del 2016. Un grup de joves, Emilio Beladiez, Rocío Corell, Julia Furió, Jesús González i Irene Vivas, amb diferents inquietuds i abundant energia es van comprometre a fer un projecte sobre sostenibilitat per a la ciutat on vivien, València. La idea era començar una iniciativa que fóra participativa i que informara la ciutadania sobre els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS).

PROYECTA VALENCIA
Objetivos de Desarrollo Sostenible

Els ODS van ser aprovats el 25 de setembre del 2015 en l'Assemblea General de les Nacions Unides. Després dels Objectius del Mil·lenni (2000 – 2015), es necessitava una agenda no solament de continuïtat sinó transformadora. Per això, l'Agenda 2030 es va redactar des de la perspectiva de les persones, el planeta i la prosperitat econòmica. Els Objectius pretenen ser més inclusius, en incorporar-hi el sector privat i la societat civil com a actors clau; i també específics, perquè no solament n'hi ha 17 sinó que s'inclouen 169 metes. Per això, vam entendre que els Objectius de Desenvolupament Sostenible ens oferien multitud d'oportunitats. D'una banda, teníem accés a xarxes com SDG Watch Europe o SDSN, i materials didàctics. A més, per ser una iniciativa internacional i a llarg termini, vam entendre que era un projecte que podia anar evolucionant al llarg dels anys.

La primera fase - **fase de llavor** - de Proyecta Valencia tenia dos objectius bàsics. D'una banda crear un equip consolidat i, per un altre, informar sobre els ODS a la ciutadania amb experts locals en les diferents matèries. Partint de diversos tipus d'activitats es van obtindre 92 propostes concretes i aplicables. Els tipus d'activitats van incloure tallers, debats, activitats a l'aire lliure, neteja de plaça, degustació, taula redona, projeccions o xarrades. Gràcies a la generositat dels ponents, Proyecta Valencia va poder reunir persones d'ONG, del sector privat, universitari o de l'Administració.

A partir del 30 de març del 2017, dia de l'última activitat divulgadora, entrem en procés de reflexió - **fase de creixement** -. En aqueix temps volíem mantindre la comunitat que es va crear al llarg del 2016 i 2017, així com redactar una memòria, que recollira les propostes per a divulgar-les. Pots descarregar-te la memòria amb les propostes en la nostra pàgina web (enllaç avall). A més, volíem deixar constància de la tasca que havíem realitzat, com a pioners a València, una ciutat amb múltiples potencialitats, i amb un teixit urbà, social, agrícola i ambiental que difícilment podria ser més propici per a aplicar i desplegar els ODS. Finalment, el 22 de març del 2018, presentem la memòria i la nostra pàgina web davant propis i estranys en el Museu de Ciències Naturals de València. La **fase de floració** de Proyecta ha començat, si estàs interessat en el projecte, escriu un correu electrònic a proyectavalencia2030@gmail.com

Aquest projecte no hauria sigut possible sense el suport orgànic i econòmic de l'Associació Bioagradables.

Més informació als següents enllaços:

www.proyectavalencia.org

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/objetivos-de-desarrollo-sostenible/>

www.bioagradables.org

PROYECTA VALENCIA.

9. PROGRAMA D'ACTIVITATS DEL CEACV

Setembre a desembre 2018

PROGRAMES TEMÀTICS PER A CENTRES EDUCATIUS

SETMANA EUROPEA DE LA MOBILITAT

El CEACV comença setembre amb un programa d'activitats de sensibilització ambiental entorn de la mobilitat eficient i sostenible, per a impulsar les persones a utilitzar les diverses solucions de mobilitat de les quals disposen a les seues ciutats i desacreditar la creença generalitzada que els cotxes particulars són l'única opció de transport adequada

Enguany el lema és: la «**multimodalitat**». La multimodalitat promou l'ús i la combinació de diferents maneres de transport per als desplaçaments urbans, tant per a passatgers com per a mercaderies.

La combinació de diferents maneres de transport implica augmentar al màxim els beneficis per als passatgers: els costos, la rapidesa, la flexibilitat, la comoditat, la fiabilitat, etc. També ofereix beneficis per a la societat: reducció de la contaminació i la congestió, millora de la qualitat de vida i de la salut, i d'altres.

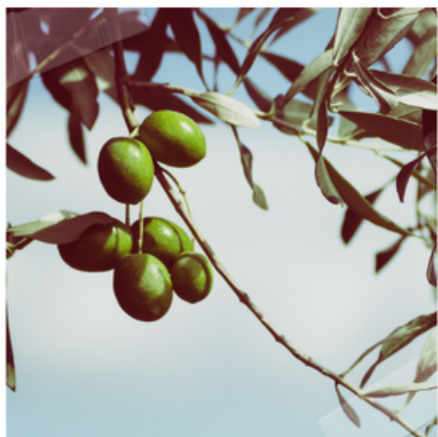
El CEACV també anima els usuaris a accedir a les instal·lacions fent ús de la bicicleta, en general mitjançant una sèrie d'accions comunicatives i divulgatives, el Centre es compromet en l'educació perquè es pugui optar pels desplaçaments no motoritzats en aquells casos que siga possible.

Les activitats es desenvolupen en horari matinal, entre les 9.00 i les 14.00 hores de dilluns a divendres.

Del 17 al 21 de setembre de 2018.

•PA, OLI I VI, BÀLSAM DIVÍ

- L'última quinzena d'octubre el CEACV ha dissenyat una sèrie d'activitats relacionades amb les oliveres i els seus destinataris principals són els grups escolars d'Educació Infantil, Primària i primer cicle de Secundària.
- Les diverses activitats a desenvolupar tenen com a objectiu donar a conèixer el cultiu de l'olivera i la seua transcendència en la cultura mediterrània, mostrar els productes derivats del cultiu de l'olivera i la seua importància per a la salut i l'alimentació, mostrar els beneficis ambientals del cultiu ecològic de l'olivera i descobrir l'enorme riquesa biològica i paisatgística entorn de l'olivar.

Aquest programa temàtic es desenvoluparà entre els dies 15 i 31 d'octubre de 2018 i els seus destinataris principals són els grups d'escolars d'Educació Infantil, Primària i Secundària.

•VOLANT, VOLANT

El CEACV proposa una setmana temàtica relacionada amb un fenomen que des de sempre ha despertat l'expectació, la curiositat i la fascinació de l'ésser humà: la migració de les aus.

Acostar als alumnes al fenomen de la migració, amb els diferents processos que hi intervenen, i estimular les bones pràctiques relacionades amb la gestió i conservació del patrimoni natural, alhora que prendre consciència dels impactes ocasionats per les activitats de l'ésser humà sobre la biodiversitat i els ecosistemes, són alguns dels objectius d'aquest programa temàtic a desenvolupar principalment en les instal·lacions exteriors del CEACV.

Aquest programa temàtic es desenvoluparà entre els dies 2 i 9 de novembre de 2018 i els seus destinataris principals són els grups d'escolars d'Educació Infantil, Primària i Secundària.

TRETZE SÓN TRETZE

Coincidint amb la 10a edició de la **Setmana Europea de la Prevenció de Residus**, s'ha dissenyat un programa d'activitats adaptades a les diferents edats i formació dels participants, pràctiques, participatives i reflexives, amb l'objectiu final de tractar de reduir la quantitat de residus que es generen.

Enguany **2018**, a més s'ha dedicat a una temàtica especial ELS RESIDUS PERILLOsos, de manera que la major part de les activitats seran destinades a conscienciar sobre la gran quantitat d'envasos que tenim al nostre voltant i el major risc per a la nostra salut i el nostre medi ambient que presenten els residus perillosos en comparació amb altres tipus de residus.

Del 20 al 30 de novembre de 2018 de dilluns a divendres en horari de matí.

CONSUM A-GUST

Com a consumidors tenim la responsabilitat de les nostres compres i el poder de decidir els productes que adquirirem. Podem reduir l'impacte ambiental de les nostres accions diàries, afavorir el consum de productes que s'hagen produït i comercialitzat en condicions justes i promoure el consum de productes locals.

L'[objectiu 12 dels ODS](#) (Objectius de Desenvolupament Sostenible) recollits en l'Agenda 2030 de les Nacions Unides, aborda precisament la necessitat de consumir i de produir de manera responsable per a reduir la utilització dels recursos, la degradació i la contaminació, i aconseguir al mateix temps una millor qualitat de vida. Es tracta de viure senzillament perquè tothom, senzillament, pugui viure.

Amb aquest lema s'han programat les diferents activitats educatives tant per als grups d'Infantil, Primària i Secundària, com per als grups d'adults que visiten el CEACV.

Del 3 al 21 de desembre de 2018 de dilluns a divendres en horari de matí.

PROGRAMA DE FORMACIÓ AMBIENTAL

FORMACIÓ PRESENCIAL

El CEACV ofereix tallers formatius per a completar la formació d'aquelles persones relacionades amb l'educació ambiental.

Amb l'objectiu de proporcionar coneixements i experiències pràctiques, aplicables i reproduïbles sobre diferents temes que ajuden a ampliar els

recursos de persones interessades a desenvolupar activitats d'educació ambiental s'han programat els següents cursos i tallers:

Curs Introducció a l'educació ambiental

(75 hores) CEACV

5 al 28 de novembre de 2018

9 a 14 hores

Més informació i inscripció:

<http://www.agroambient.gva.es/web/ceacv/oferta-formativa>

FORMACIÓ EN LÍNIA

Dins del Programa de formació en línia en matèria de medi ambient, el CEACV té prevista la realització de diversos cursos de formació entre gener i maig de 2018.

PROGRAMA FORMATIU SAPS MEDI AMBIENT

El Reciclatge de residus d'origen domèstic

3a edició. Del 15 de setembre al 19 d'octubre de 2018

4a edició. Del 31 d'octubre al 5 de desembre de 2018

Bones pràctiques ambientals a la llar

3a edició. Del 15 de setembre al 19 d'octubre de 2018

Combatre el canvi climàtic des de la llar

3a edició. Del 15 de setembre al 19 d'octubre de 2018

Més informació:

• www.agroambient.gva.es/ca/web/ceacv/formacion-saps

• www.saps.gva.es

•PROGRAMA FORMATIU CAMPUS AMBIENTAL

Introducció a la gestió ambiental empresarial (40 hores)

del 10 de setembre al 23 de novembre de 2018

<http://www.agroambient.gva.es/es/web/ceacv/campus-ambiental>

ACTIVITATS FAMILIARS

Horari: de 10 a 13 hores

Recomanacions: esmorzar

Activitat gratuïta. Necessària inscripció prèvia

Informació i inscripció 962617930

DIUMENGE FAMILIAR. RODANT PER L'ALQUERIA

23 de setembre de 2018

Activitats per a famílies

Celebració del dia mundial sense cotxes al CEACV. Es realitzaran diverses activitats de sensibilització ambiental al voltant de la mobilitat sostenible.

Senderisme, marxa amb bici, taller de posada a punt de la bici, jocs i gimcanes. Un matí lúdic i divertit.

DIUMENGE FAMILIAR. LES OLIVERES

28 d'octubre de 2018

Activitats per a famílies

Sota el títol LES OLIVERES, el CEACV realitzarà l'últim diumenge d'octubre una jornada lúdica i divertida amb l'objectiu de conèixer i aprendre sobre les oliveres i els productes que se n'obtenen.

S'han programat diferents activitats al voltant de les oliveres perquè tots els participants puguin gaudir durant tot el matí de tot el que envolta el món de l'olivar, itineraris, tallers, exposicions, així com tasques de collita i recol·lecció.

DIUMENGE FAMILIAR. CONSUM A GUST

11 de novembre de 2018

Activitats per a famílies

La jornada pretén fomentar el consum responsable entre els participants treballant el concepte de consum a tres nivells: consum ètic, consum ecològic i consum solidari.

Realitzarem diferents activitats per a les famílies participants, a través de diferents tallers i jocs investigarem sobre els nostres hàbits de consum, i intentarem construir una casa el més eficient possible.

DIUMENGE FAMILIAR. RECICL-ART

2 de desembre de 2018

Activitats per a famílies

Diumenge de creativitat i imaginació en família, per a mostrar que poden crear-se articles útils i bonics a partir de diferents materials de rebuig i residus.

Una jornada on el consum responsable i la reutilització artística de materials de rebuig, al costat de pautes de consum sostenible de cara a Nadal, seran els temes principals.

JORNADES

V JORNADES D'EDUCACIÓ AMBIENTAL DE LA COMUNITAT VALENCIANA

“Motivant canvis en les persones del s. XXI per a avançar en la sostenibilitat”

27, 28 i 29 de setembre de 2018

Les Naus (València)

L'objectiu de les VJEACV és reunir els i les professionals i la resta de persones interessades al voltant de l'educació ambiental (educadors, tècnics, professors, investigadors, estudiants, etc.) per a reflexionar sobre el paper de l'educació ambiental en la promoció d'una ciutadania conscient i activa per a la transformació del model social cap a la sostenibilitat.

El format de les V Jornades d'Educació Ambiental inclou conferències, taules de debat, grups de treball, tallers, presentació de casos, exposicions, fira d'entitats, etc.

•Inscripcions:

- Personal no docent: <http://www.agroambient.gva.es/es/web/ceacv/formulario-jornadas>
- Personal docent: <http://cefire.edu.gva.es/sfp/index.php?seccion=edicion&aneu=7373932&usuari=formacion>

Més [informació](#) sobre les jornades

<http://www.agroambient.gva.es/ca/web/ceacv/jornadas>

10. V JORNADES D'EDUCACIÓ AMBIENTAL DE LA COMUNITAT VALENCIANA

V JORNADES D'EDUCACIÓ AMBIENTAL DE LA COMUNITAT VALENCIANA

“Motivant canvis en les persones del S. XXI per a avançar en la sostenibilitat”

DATES: 27, 28 i 29 de SETEMBRE de 2018

LLOC DE CELEBRACIÓ: LAS NAVES, ajuntamiento de València. Carrer de Joan Verdeguer 16-24, 46024, València

ORGANITZA:

Centre d'Educació Ambiental de la Comunitat Valenciana. Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi climàtic i Desenvolupament Rural

Més de 45 anys després d'aquelles primeres reunions i declaracions internacionals en les quals es va debatre sobre les preocupacions entorn de l'estat del medi ambient, comprovem que la deterioració ambiental ha anat en augment. En el context actual, les Nacions Unides, a través de l'Agenda 2030 i els seus 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible, proposa un enfocament transversal en el qual la sostenibilitat és el comú denominador en totes les polítiques. En aquesta perspectiva, l'educació ocupa un lloc central en la consecució de les metes de l'Agenda 2030. En la seua meta 4.7 reconeix que és necessària una sostenibilitat curricular per a adquirir les competències bàsiques per a promoure el desenvolupament sostenible. L'educació ambiental és, per tant, una de les eines per a la sostenibilitat.

Es requereix una nova ètica ambiental basada en els coneixements i orientada al bé comú. Es necessiten també noves estratègies educatives orientades a conscienciar sobre la gravetat del problema i la seua connexió amb els aspectes econòmics i socials, així com a capacitar sobre com afrontar els canvis necessaris.

El passat 1 de març, després d'un llarg i discontinu procés d'elaboració, encara que amb una altíssima participació, la consellera de Medi Ambient i el conseller d'Educació van presentar conjuntament la Guia d'Acció per a l'Educació Ambiental, a la qual hem denominat Educació Ambiental en Ruta (EAR). L'EAR té com a finalitat servir de marc estratègic de referència per a la construcció d'un model basat en els principis de la sostenibilitat a la Comunitat Valenciana.

Des de les primeres jornades d'educació ambiental que es van celebrar a la Comunitat Valenciana, l'any

1988, fins a hui, se n'han realitzat tres més en els anys 1998, 2003 i 2009. És el moment de plantejar-se la celebració d'aquestes V jornades, han transcorregut nou anys des de les anteriors, tenim ja aprovada la Guia d'Acció per a l'Educació Ambiental i és necessari promoure nous enfocaments de les polítiques i de la gestió ambiental. L'impuls cap a la sostenibilitat ha d'abondar-se des de diferents àmbits: salut, consum, mobilitat, agroecologia, comunitat educativa, etc.

QUÈ PRETENEM?

L'objectiu de les V Jornades d'Educació Ambiental de la Comunitat Valenciana és reunir els i les professionals i la resta de persones interessades entorn de l'educació ambiental (educadors, tècnics, professors, investigadors, estudiants, etc.) per a reflexionar sobre el paper de l'educació ambiental en la promoció d'una ciutadania conscient i activa per a la transformació del model social cap a la sostenibilitat.

Els destinataris d'aquesta jornada són el col·lectiu de professionals directament vinculat a l'educació ambiental i a l'educació social, i també els tècnics que treballen en altres àmbits de l'esfera pública o privada relacionats amb l'alimentació, el consum, els residus, l'aigua, l'energia, l'agricultura, etc. entre les funcions de la qual està la promoció d'aquestes activitats des dels criteris de la sostenibilitat. Així mateix, esperem l'assistència de personal docent del sistema educatiu formal i de les universitats, així com estudiants i investigadors.

CONFERÈNCIES, TAULES DE DEBAT, TALLERS, EXPOSICIONS...

El format de les V Jornades d'Educació Ambiental inclou conferències, taules de debat, grups de treball, tallers, presentació de casos, exposicions, fira d'entitats, etc.

PROGRAMA:

El programa encara està en construcció. S'abordaran quatre àrees de treball:

● Educació ambiental en les comunitats educatives

Es reflexionarà sobre el reflex dels canvis del món real en el món educatiu.

Taules de debat:

- Educació per a la ciutadania global.
- Competències per a la sostenibilitat.
- Centres educatius cap a la sostenibilitat.
- Mobilitat escolar.
- La renaturalització de l'àmbit escolar.
- Implicació i sensibilització de la comunitat universitària.

● Educació per a ciutats resilients

S'abordarà el paper de l'educació ambiental en la transformació de la societat cap a la sostenibilitat des de la dimensió ecosocial.

Taules de debat:

- Ciutats com a comunitats sostenibles, habitables i saludables. Taula I.
- Ciutats com a comunitats sostenibles, habitables i saludables. Taula II.

● Educació ambiental i entorns rurals i naturals.

S'abordarà el paper de l'educació ambiental en la seua conservació.

Taula de debat:

- El paper de l'educació ambiental en la gestió de conflictes en espais naturals.
- Estratègies de comunicació i educació ambiental davant el canvi climàtic.

- Dinamització de les pràctiques sostenibles en el món rural.
- L'educació ambiental davant l'espill.
Es reflexionarà sobre la situació del sector (professionalització, formació, etc.)
Sessions:
  - Validació de criteris de qualitat en educació ambiental.
  - Pla d'acció de la Guia d'Acció per a l'Educació Ambiental-EAR.
  - Taller: la professionalització en l'educació ambiental.

Cada taula de debat arrancarà amb una ponència de curta durada com a introducció. A més, hi haurà espais per a presentació d'iniciatives inspiradores i experiències, així com una fira d'equipaments i d'entitats reservada per a la sessió matinal de dissabte.

Algunes de les sessions funcionaran en paral·lel.

WEB DE LAS V JORNADAS (informació detallada i inscripció):
<http://www.agroambient.gva.es/ca/web/ceacv/jornadas>

Els professors i els mestres d'educació formal no universitària poden fer la matrícula a través de les seues plataformes del Servei de Formació del Professorat.

Què pretenem?
Reunir als i les professionals i resta de persones interessades al voltant de l'educació ambiental per a reflexionar sobre el paper de l'educació ambiental en la promoció d'una ciutadania conscient i activa per a la transformació del model social cap a la sostenibilitat.

V JORNADES D'EDUCACIÓ AMBIENTAL DE LA COMUNITAT VALENCIANA

MOTIVANT CANVIS EN LES PERSONES DEL S. XXI PER A AVANÇAR EN LA SOSTENIBILITAT

27, 28 i 29 DE SETEMBRE DE 2018
VALÈNCIA

AVANÇ més endavant publicarem el programa complet

11. RECURSOS ODS

OBJETIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

Webs: informació general

Objetivos y metas de desarrollo sostenible – Naciones Unidas

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/objetivos-de-desarrollo-sostenible/>

La UNESCO y los Objetivos de Desarrollo Sostenible – UNESCO <https://es.unesco.org/sdgs>

CapacitaRSE - <http://los17ods.org/> (Centro de Educación Online Ejecutiva en RSE y Sostenibilidad de América Latina)

Red Española para el Desarrollo Sostenible - <http://reds-sdsn.es/que-hacemos/objetivos-de-desarrollo-sostenible>

Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo (AECID) -

<http://www.aecid.es/ES/Paginas/Sala%20de%20Prensa/ODS/01-ODS.aspx> y

<http://www.aecid.es/ES/sala-de-prensa/objetivos-de-desarrollo-sostenible>

AECID. Infografía Agenda 2030 - [http://www.aecid.es/Centro-](http://www.aecid.es/Centro-Documentacion/Documentos/Divulgaci%C3%B3n/Comunicaci%C3%B3n/20171030_AGENDA%202030%20infografia.pdf)

[Documentacion/Documentos/Divulgaci%C3%B3n/Comunicaci%C3%B3n/20171030_AGENDA%202030%20infografia.pdf](http://www.aecid.es/Centro-Documentacion/Documentos/Divulgaci%C3%B3n/Comunicaci%C3%B3n/20171030_AGENDA%202030%20infografia.pdf)

Revista Foreign Affairs. Infografías: Objetivos de Desarrollo Sostenible -

<http://revistafal.com/infografias-objetivos-de-desarrollo-sostenible/>

Articles 2017-2018

2018

Lamas, L. (31 de enero de 2018). El año en el que se cierra el círculo. El País. Recuperado de

https://elpais.com/elpais/2018/01/29/planeta_futuro/1517246870_552257_amp.html

Soberón, M. (3 de abril de 2018). ¿Cómo estamos comunicando los ODS? Global Festival of Action

for Sustainable Development (Bonn). *Centro de Innovación en Tecnología para el Desarrollo*

Humano. Recuperado de [http://www.itd.upm.es/2018/04/03/como-estamos-comunicando-los-ods-](http://www.itd.upm.es/2018/04/03/como-estamos-comunicando-los-ods-global-festival-of-action-for-sustainable-development/)

[global-festival-of-action-for-sustainable-development/](http://www.itd.upm.es/2018/04/03/como-estamos-comunicando-los-ods-global-festival-of-action-for-sustainable-development/)

Soberón, M. (15 de abril de 2018). ¿Cómo introducir la Agenda 2030 en la estrategia de las

organizaciones? El caso del MAPAMA. *Centro de Innovación en Tecnología para el Desarrollo*

Humano. Recuperado de [http://www.itd.upm.es/2018/04/15/introducir-la-agenda-2030-en-las-](http://www.itd.upm.es/2018/04/15/introducir-la-agenda-2030-en-las-organizaciones-mapama/)

[organizaciones-mapama/](http://www.itd.upm.es/2018/04/15/introducir-la-agenda-2030-en-las-organizaciones-mapama/) (Artículo completo aquí

<http://www.revistaambienta.es/WebAmbienta/marm/Dinamicas/secciones/articulos/idt.htm>)

Moratinos, M.A. (enero de 2018). Agenda 2030: una responsabilidad compartida. *REDS*.

Recuperado de <http://reds-sdsn.es/agenda-2030-una-responsabilidad-compartida>

World Bank Data Team (24 de mayo de 2018). Atlas 2018 de los Objetivos de Desarrollo Sostenible: una nueva guía visual sobre los datos del desarrollo. *Banco Mundial Blogs*. Recuperado de <https://blogs.worldbank.org/opendata/es/atlas-2018-objetivos-de-desarrollo-sostenible-nueva-guia-visual-datos-desarrollo>

Banayas, J. y García Haro, M. (marzo de 2018). Evaluar los Objetivos de Desarrollo Sostenible para cambiar el mundo en el que vivimos... Educar para implicar a la sociedad en este cambio. *Ambienta* (122), p.18-27. Recuperado de <http://www.revistaambienta.es/WebAmbienta/marm/Dinamicas/secciones/articulos/REDS.htm>

Subdirección General de Relaciones Internacionales y Asuntos Comunitarios (marzo, 2018). La Agenda 2030 de Desarrollo Sostenible de Naciones Unidas. *Ambienta* (122), p. 4-17. Recuperado de <http://www.revistaambienta.es/WebAmbienta/marm/Dinamicas/secciones/articulos/ODS.htm>

Villa-Landa Sokolova, G. (marzo, 2018). Los servicios del agua, actores clave en el logro de los objetivos de desarrollo sostenible. *Ambienta* (122), p. 28-41. Recuperado de <http://www.revistaambienta.es/WebAmbienta/marm/Dinamicas/secciones/articulos/AEAS.htm>

Larrea Loriente, M. (marzo, 2018). La Cooperación al Desarrollo ante la Agenda 2030 y los ODS. *Ambienta* (122), p. 42-51. Recuperado de <http://www.revistaambienta.es/WebAmbienta/marm/Dinamicas/secciones/articulos/Larrea.htm>

*REVISTA COMPLETA AMBIENTA Nº 122 SOBRE LOS ODS DE LA AGENDA 2030:
http://www.mapama.gob.es/ministerio/pags/Biblioteca/Revistas/pdf_AM_%2FPDF_AM_Ambienta_2018_110_completa.pdf

2017

Prieto, F., Marinas, I., González, S. y Alfonso, C. (11 de agosto de 2017). Sostenibilidad en España en el 2017 según los 17 objetivos de desarrollo sostenible. *EFE Verde*. Recuperado de <https://www.efeverde.com/blog/creadoresdeopinion/sostenibilidad-espana-2017-segun-los-17-objetivos-desarrollo-sostenible-f-prietoc-alfonso-i-marinas-s-gonzalez/>

Ugarte, A. (2017). Comunicar los Objetivos de Desarrollo Sostenible en la Era de la Posverdad [Blog]. Recuperado de <https://comunideas.com/comunicar-los-ods-en-la-era-de-la-posverdad/>

De La Peña, M. (2017). Qué son los ODS: la agenda planetaria hacia la sostenibilidad [Blog]. Recuperado de <https://comunideas.com/que-son-los-ods-agenda-sostenibilidad/>

Naciones Unidas. La Guía de los vagos para salvar el mundo - Desarrollo Sostenible. Recuperado de <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/takeaction/>

Noticias

2018

La cooperación Sur-Sur es esencial para lograr los Objetivos de Desarrollo Sostenible (8 de junio de 2018). *Noticias ONU*. Recuperado de <https://news.un.org/es/story/2018/06/1435451>

O nos divorciamos del plástico, o nos olvidamos del planeta (5 de junio de 2018). *Noticias ONU*.

Recuperado de <https://news.un.org/es/story/2018/06/1435111>

Ciudades bien planeadas y administradas son el camino hacia el desarrollo sostenible (7 de febrero de 2018). *Noticias ONU*. Recuperado de <https://news.un.org/es/story/2018/02/1426591>

Las ciudades seguirán creciendo, sobre todo en los países en desarrollo (16 de mayo de 2018). *Noticias ONU*. Recuperado de <https://news.un.org/es/story/2018/05/1433842>

Red de Expertos de Planeta Futuro (7 de junio de 2018). La hora del desarrollo sostenible. *El País*. Recuperado de https://elpais.com.cdn.ampproject.org/c/s/elpais.com/elpais/2018/06/06/planeta_futuro/1528274659_391026.amp.html

Fanjul, G. (23 de mayo de 2018). Los cerebros de la Agenda 2030. *El País*. Recuperado de https://elpais.com/elpais/2018/05/22/3500_millones/1527017959_574777.html

Alonso, Nahara S. (16 de mayo de 2018). Solo la mitad de las empresas españolas informa sobre objetivos de desarrollo sostenible. *El País*. Recuperado de https://elpais.com/economia/2018/05/16/actualidad/1526470029_407190.html

Libres/Informes/Guies

Naciones Unidas. (2015). *Objetivos de Desarrollo del Milenio: Informe de 2015*. Recuperado de http://www.un.org/es/millenniumgoals/pdf/2015/mdg-report-2015_spanish.pdf

Naciones Unidas. (2016). *Informe de los Objetivos de Desarrollo Sostenible 2016*. Recuperado de https://unstats.un.org/sdgs/report/2016/The%20Sustainable%20Development%20Goals%20Report%202016_Spanish.pdf

UNESCO (2017). *Educación para los Objetivos de Desarrollo Sostenible: objetivos de aprendizaje*. París, UNESCO. Recuperado de <http://unesdoc.unesco.org/images/0025/002524/252423s.pdf>

García Varela, P., Borja Segade, P. (2017). *Guía de los ODS para el Tercer Sector*. Madrid, Fundación Vicente Ferrer. Recuperado de http://fundacionvicenteferrerodsmadrid.org/wp-content/uploads/2017/10/GuiaODSorganizaciones3Sector_-F.VicenteFerrer.pdf

Sachs, J. et al (2017). S.M.A.R.T.: Caminos hacia la sostenibilidad. Madrid, Acciona. Recuperado de https://librosostenibilidad.files.wordpress.com/2017/12/smart_acciona_es.pdf

ONU Mujeres. (2018). *Hacer las promesas realidad: La igualdad de género en la Agenda 2030 para el Desarrollo Sostenible*. Recuperado de <http://www.unwomen.org/es/digital-library/sdg-report>

Marco de indicadores mundiales para los Objetivos de Desarrollo Sostenible y metas de la Agenda 2030 para el Desarrollo Sostenible. Recuperado de https://unstats.un.org/sdgs/indicators/Global%20Indicator%20Framework%20after%20refinement_Spa.pdf

Recursos educatiuus

Rosalyn Mckeown, Ph. D. (2002). Manual de Educación para el Desarrollo Sostenible. Recuperado de http://www.esdtoolkit.org/Manual_EDS_esp01.pdf

Esta es una página web que presenta el proyecto de la **Semana de la sostenibilidad**, que está preparada para ser llevada a cabo en todos los centros docentes interesados, sea cual sea el horario que tengan, ya que está organizado de manera modular según sesiones de una hora que se corresponden a cada una de las clases de **3º de ESO** llevadas a cabo a lo largo de una semana, cada una a su aula habitual, con el grupo-clase de siempre, etc. Así cada profe podrá hacerlo desde su perspectiva ya su manera!

<https://setmanadelasostenibilitat.wordpress.com/2018/05/12/com-funciona-tot-aixo/> **Menú – Categoriés – Objectius de Desenvolupament Sostenible**

Bibliografía básica sobre sostenibilidad para centros educativos de secundaria:

<https://setmanadelasostenibilitat.wordpress.com/2018/05/06/mes-lectura/>

Project Everyone - Unidades didácticas <http://worldslargestlesson.globalgoals.org/es/all-lesson-plans/>

Bardales, D. y Arenas, P. (2015). El mundo que queremos: una guía para niños, niñas, adolescentes y jóvenes acerca de los objetivos mundiales. *UNICEF*. Recuperado de <https://www.unicef.org/peru/spanish/El-mundo-que-queremos-ODS-Version-Amigable-para-ninos.pdf>

Recursos audiovisuales

Antes que sea tarde (Before The Flood) https://www.youtube.com/watch?v=jxifYIIEV_4 (1 h y 35 min)

Por una gota de agua <https://www.youtube.com/watch?v=sKB3oGhtGsA&t=123s> (11min)

[Naciones Unidas]. (14 de agosto, 2015). El mundo debe invertir en desarrollo sostenible. Recuperado de https://www.youtube.com/watch?time_continue=71&v=eSLdX0fwbR4 (1'14 min)

Leonard, A. y Sachs, J. [Free Range Studios]. (Diciembre, 2007). La Historia de las Cosas. Recuperado de <https://storyofstuff.org/movies/story-of-stuff/> (21 min)

ODS - Los 17 Objetivos de Desarrollo Sostenible. *CapacitaRSE*. (30 de septiembre de 2015). Recuperado de <https://vimeo.com/140976316> (3 min)

Per als més menuts

Campaña de Naciones Unidas y Los Pitufos: “Pequeños Pitufos, grandes objetivos”

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/2017/02/ninos-los-pitufos-nos-cuentan-como-conseguir-el-desarrollo-sostenible/>

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/2017/03/dia-de-la-felicidad-el-desarrollo-sostenible-nos-hara-mas-felices/>

<https://www.unric.org/es/actualidades-/2287-iunete-al-equipo-de-los-pitufos-17032017>

<http://rpp.pe/cine/internacional/video-los-pitufos-protagonizan-campana-de-la-onu-noticia-1031052>

12. EL CENTRE DE DOCUMENTACIÓ DEL CEACV

Es poden realitzar consultes en sala. La biblioteca disposa de la consulta de materials en sala i assessorament d'un tècnic. També disposa d'un ordinador connectat a internet, per a qualsevol recerca d'informació o per a poder realitzar tasques que precisen d'un suport informàtic.

Utilitzar el servei de préstec extern. Permet el préstec de fins 4 documents durant un termini màxim de 15 dies. El préstec pot ser presencial o per correu. En este últim cas, l'enviament de materials està limitat a un pes màxim de 3 Kg. La devolució de documents per correu sempre corre a càrrec de l'usuari per correu certificat.

Recerques bibliogràfiques. El Centre de Documentació del CEACV realitza, a petició de l'usuari, recerques bibliogràfiques per temes entre els materials que té disponibles.

Tècnic del Centre de Documentació–Biblioteca del CEACV: Víctor Benlloch

Tel. Consulta: 96 261 79 30

Correu electrònic: biblioteca_cea@gva.es

Devolució per correu postal: CEACV. Apartat de correus 100. 46520 Port de Sagunt (València).

Horari: dilluns a divendres de 9:00-14:00 i dilluns a dijous de 16:00-18:00 (estiu vesprades tancat).

Ubicació del CEACV:

CENTRE D'EDUCACIÓ AMBIENTAL DE LA COMUNITAT VALENCIANA

Alqueria dels Frares. Partida de Gausa.
Carretera de la Siderúrgica, km. 2
46500 Sagunt (València)

El Centre de Documentació del CEACV sol·licita la cesió o donació de bibliografia per a augmentar els fons destinats a ús públic.

13. NOVETATS REBUDES AL CENTRE DE DOCUMENTACIÓ DEL CEACV

**DOCUMENTS INCORPORATS AL FONS BIBLIOGRÀFIC DURANT ELS MESOS
DE FEBRER A AGOST DE 2018**

PUBLICACIONS PERIÒDIQUES

- Futura. Núm. 35.
- Mètode. Núm. 97.
- Reciclaje al día. Núm. 32.